

NECROLOGY

ՄԱՀԱԽՈՍԱԿԱՆ

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐՅԱՆ

90-տարեկանում վախճանվեց ՀՀ ԳԱԱ նախագահության խորհրդական, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վլադիմիր Բախշիի Բարխուդարյանը:

Վլադիմիր Բարխուդարյանը ծնվել է 1927 թ. սեպտեմբերի 22-ին Վրաստանի Մառնեուլի շրջանի Աղքյորփի հայկական գյուղում, ծառայողի ընտանիքում: Տեղի միջնակարգ դպրոցն ավարտելուց հետո՝ 1945 թ., նա ընդունվել է Երևանի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետ և այն հաջողությամբ ավարտել 1950 թ.: Նույն տարում ընդունվել է ՀԽՍՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտի ասպիրանտուրան Հայաստանի միջնադարյան պատմության մասնագիտացմամբ (գիտ. դեկ.՝ Ս. Տ. Երեմյան): 1954 թ. հաջողությամբ պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսությունը: Վ. Բարխուդարյանը աշխատանքի անցել Հայաստանի պատմության պետական թանգարանում՝ որպես կրտսեր գիտական աշխատող (1955–1958), այնուհետև ՀՀ ԳԱԱ պատմու-

թյան ինստիտուտում՝ որպես կրտսեր (1958–1959), ավագ (1963–1967) և գիտ-
քարտուղար (1959–1963): 1968 թ. պաշտպանել է դոկտորական ատենախոսու-
թյունը:

1967–1990 թթ. վարել է փոխտնօրենի պաշտոնը: 1990 թ. նա աշխատան-
քի է անցել ՀՀ ԳԱ նախագահությունում որպես ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս-քար-
տուղար, եղել է ՀՀ ԳԱԱ փոխնախագահ, ակադեմիկոս-քարտուղար, ՀՀ ԳԱԱ
փոխպրեզիդենտ, հումանիտար գիտությունների բաժանմունքի ակադեմի-
կոս-քարտուղար, ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության եւ հասարակական գիտություն-
ների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, իսկ 2011թ.ից՝ ՀՀ ԳԱԱ նա-
խագահության խորհրդական: Ակադեմիկոս Վ. Բարխուդարյանը երկար տա-
րիներ եղել է ՀՀ ԳԱԱ պատմության, հնագիտության եւ ազգագրության ինս-
տիտուտների, Երեւանի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտե-
տի, Մ. Մաշտոցի անվան Մատենադարանի, Բարձրագույն որակավորման
հանձնաժողովի եւ այլ հաստատությունների գիտական խորհուրդների ան-
դամ: Վ. Բարխուդարյանը եղել է Բարձրագույն հոգեւոր խորհրդի անդամ,
ակտիվ մասնակցություն է ունեցել Օշականի Ս. Մեսրոպ Մաշտոց դպրատան
կայացմանը:

Ակադեմիկոս Վ. Բարխուդարյանն արժանացել է ԽՍՀՄ Պատվո նշանի,
ՀՀ Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Ս. Սահակ–Ս. Մես-
րոպ շքանշանների, ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարության ոսկե մե-
դալի:

Վ. Բարխուդարյանը գաղթավայրերի պատմության հետազոտության
համակարգված ու գիտական նորովի ուսումնասիրության սկզբնավորողնե-
րից էր: Նա հայ հասարակության դատին հանձնեց ծանրակշիռ հետազոտու-
թյուններ հայ գաղթավայրերի, սփյուռքի, ազգային-սոցիալական շարժումնե-
րի, միջնադարյան Հայաստանի պատմության խնդիրների քննության վերա-
բերյալ: Նոր Նախիջևանի գաղութի մասին նրա երկհատոր մենագրությու-
նում լուսաբանվել է հայկական գաղութի նշանակալի տեղը հարավային Ռու-
սաստանի առևտրատնտեսական կապերը զարգացնելու գործում, Նոր Նա-
խիջևանի տեղն ու դերը հայ-ռուսական հասարակական-քաղաքական կյան-
քում և կրթության, գրականության ու արվեստի ոլորտներում: Նոր Նախիջ-
ևանի օրինակով նա խորությամբ բացահայտել է այն իրողությունը, որ օտար
երկնականամարների տակ ծվարած հայկական համայնքների կենսունակությու-
նը մեծապես պայմանավորված է եղել Մայր Հայրենիքի հետ ունեցած կապե-
րով: Վերջինիս հետ տարբեր ձևերով կապերն ու շփումները արգասավորում
էին հայ համայնքների ազգային կյանքը, ամրապնդում նրանց ազգային դիմա-
գիծն ու գոյատևումը: Մեծարժեք է Մոսկվայի ու Պետերբուրգի հայկական
գաղութների պատմության վերաբերյալ Վ. Բարխուդարյանի ստվարածավալ

հետազոտությունը (2010): Հայ-ռուսական փոխհարաբերությունների աստիճանական ձևավորման ողջ գործընթացում առանձնացնելով և ընդգծելով Մոսկվայի և Պետերբուրգի հայ գաղթավայրերի դերակատարման կարևոր նշանակությունը՝ Վ. Բարխուդարյանը մենագրական հետազոտության միջոցով ներկայացրել է հայկական գաղթավայրերի գործունեության ամբողջական պատմությունը՝ սկսելով դրանց ձևավորման փուլից և հայ-ռուսական հարաբերությունների զարգացման լայն ետնախորքի վրա, առ այդ ավելի լիակատար ընդգրկելով աղբյուրագիտական նյութն ու ապահովելով նրանց համակողմանի քննությունը:

Վ. Բարխուդարյանի բնութագրմամբ՝ հայոց գաղթաշխարհի ընդհանուր պատմության հիմնական առանձնահատկությունը երկու հայրենիք ունենալու գաղափարի մարմնավորումն է: Բոլոր գաղութների համար ընդհանուր է եղել այն, որ նրանք լծորդել են Մայր հայրենիքը իրենց ապաստան տված երկրի, նոր հայրենիքի հետ: Ազգային ինքնության պահպանման համար հետևողական պայքարի մեջ էլ դրսևորվել է հայ ժողովրդի կենսունակությունը և հայրենիքում պետականության վերականգնման գաղափարը:

Վ. Բարխուդարյանի խմբագրությամբ ստեղծվեցին հայ գաղթավայրերի պատմությանը նվիրված «Հայ-հունգարական պատմական և մշակութային կապերի պատմությունից», «Հայ ազատագրական շարժումները եւ հայկական գաղթավայրերը 16-18-րդ դարերում» (1985), «Էջեր հայ գաղթավայրերի պատմության» (1996) հոդվածների արժեքավոր ժողովածուները: Նրա խմբագրությամբ հրատարակվեց նաև «Աստվածաշնչյան Հայաստան» գիտաժողովի նյութերի մեծարժեք հատորը (2005):

Վ. Բարխուդարյանը մեծ ներդրում է ունեցել անկախություն ձեռք բերելուց հետո հանրապետության հանրակրթական դպրոցներում պատմության դասագրքերի ստեղծման գործում: Նրա խմբագրությամբ լույս տեսան հայ ժողովրդի ամբողջական պատմությունն ընդգրկող դասագրքերը, որոնք կոչված էին առավել իրատեսական դիրքերից լիարժեք դարձնել պատմության ուսումնասիրության դերակատարումը ազգային արժանապատվության լիարժեքության ձևավորման գործընթացում:

Նա մշտական կապի մեջ էր իր հարազատ ծննդավայրի հետ, մասնակից էր բնակչությանը հուզող հարցերի քննարկմանը և իր հավասարակշիռ դիրքորոշմամբ հետամուտ խնդիրների լուծման գործընթացին:

Նրա հիշատակը միշտ անմար կմնա նրա գործընկերների և բոլոր հայագետների սրտերում:

Պ. Զորանյան,

պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր